

Φαντάσματα

«Ἀδύνατον· τῶν ἀδυνάτων ἀδύνατον!» Τόλεγα καί τό ξανάλεγα. Ἡ μάλλον, μιά ἔγνοια βουβή τό ἄλεθε μέσ τό μυαλό μου συνέχεια. Εἶχε σταματήσει ὁ λογισμός, ἡ ροή τῆς ζωῆς μπροστά σ' αὐτό τό φράγμα τῶν ἀδυνάτων. Κυριαρχοῦσε ἀδιαφιλονίκητο. Ὅχι πῶς δέν προσπαθοῦσα. Μά - «κάθε προσπάθεια μιά καταδίκη εἶναι γραφή». Τόχε πεῖ ὁ ποιητής, καί δέν τόν πίστευα. Δέν ἤθελα νά πιστέψω ἀκριβῶς αὐτό τό «ἀδύνατον τῶν ἀδιιμάτων». «Κοροφέξαλα!» ἔλεγα μέ ὕψιστη περιφρόνηση. «Χαμένα κορμιά!».

Ζοῦσαν τότε ὅλοι οἱ δικοί μου, οἱ πρὶν ἀπό μένα. Ἦμουν ἡ τελευταία τῆς σειρᾶς, ἡ στερνογεννημένη. Θά γεννιόντουσαν κι ἄλλοι, συνέχεια. Δέν εἶχα λόγο ν' ἀμφιβάλλω. Ἡ ζωῆ προχωροῦσε. Οὔτε κάν. Ἡ ζωῆ ἦταν. Μ' ἀπορροφοῦσε μιά ἀδιάκοπη - πῶς νά τήν πῶ, χωρίς νά προδῶσω τήν ὑφή της, τήν οὐσία της παρουσία... Ναί, παρουσία. Παρούσα, παρών! Παντοῦ. Τά πάντα. Μετατοπιζόμενι ἀνάμεσα σέ παρουσίες ἀκέρειες, τότε. Τώρα - προβάλλουν μόνο θραύσματα. Ξεχωρισμένα, ξεκρέμαστα. Καί γύρω τους, δέν ξέρω... Ὑπάρχουν αὐτά, ὅπως ἀναδύονται ἀσώματα, τά φαντάσματα τῆς μνήμης - οἱ ἄλλοτινές χειροπιαστές παρουσίες. Κι ὅσα δέν ἐπιανα ἀπευθείας, τᾶβλεπα μέ τά μάτια μου. Μποροῦσα νά τά πιάσω - δυνάμει. Ἦταν. Ὁ θόλος, καί κάτω του συνταγμένα τά πάντα κάθε φορά - ἀναμφισβήτητα. Θά ὑπῆρχαν καί τότε κενά, εἰκάζω. Ἀλλιῶς, πῶς ἐξηγοῦνται κάτι αἰφνίδιες πτώσεις - ἔτσι στά καλά καθούμενα; Ἕνας ἴλιγγος καί - σκοτάδι. Ὅχι κατανάγκη τίς νύχτες. Μέρα μεσημέρι. Ποῦ; Πότε;... Θραύσματα, σκόρπιες εἰκόνες...

Πότε λοιπόν πρωτοδιατρήθηκαν οἱ γεμάτες παρουσίες; Ἀδύνατον: δέν ἀναπλωρίζει ἡ αἴσθησι, δέν ξεμυτιζέει τίποτε, προσπαθῶ - πότε; πότε; Θέλω νά ξέρω, νά θάλω ὀρόσημα. Παγματικά, ὄχι φανταστικά. Ἀλλιῶς, θά μπορούσα νά διαλέξω κατά βούληση, ν' ἀνασύρω ἀπό τό βάθος τῆς παιδικῆς μου μνήμης μιά θύμησι, κι αὐθαίρετα νά πῶ: τότε ἄρχισε τό κακό· ὅταν εἶδα τό διπλωμένο στρῶμα πάνω στό κρεβάτι. Ἄφηνε γυμνά τά μετάλλινα ἐλάσματα. Τό ἀριστερό κρεβάτι. Τοῦ πατέρα. Μι' ἀναστάτωση τήν μαρτυροῦσαν ὅλα τά πράγματα. Ἡ μπρούτζινη κρεμαστή λάμπα, σχῆμα λύρας, μέ τό ψηλό γιαλί καί τό ἄμιαντο, ἄσπρο, κρύο. Τό ἄλλο κρεβάτι βυθισμένο στό μισόφωτο. Ἡ χρυσή κορνίζα τοῦ κατρέφτη. Ὁ κομός. Τό πάτωμα. Οἱ πόρτες, ἀνοιχτές. Ποῦ ἦμουν; Ποῦ στεκόμουν; Ἀόρατη. Μόνο τό νοερό μάτι θλέπει τό ἀκίνητο τοπίο τῆς κάμαρας. Ψυχὴ ζῶσα πουθενά. Ἡ ἀπουσία ἔχει κενώσει τόν κόσμο. Ὁ κατρέφτης κρατοῦσε τή μνήμη ἀπό τᾶφαντο εἶδωλο. Κάποτε ἦμουν ἐκεῖ, λέω, καί προσπαθῶ νά γεννήσω τόν κόσμο μου, ὅπως ἦτανε τότε τῆ σημαδιακιά ἐκείνη στιγμῆ. «Σέ βλέπω», θάθελα νά πῶ στό ἄφαντο εἶδωλο. «Παρουσιάζεσαι στόν κατρέφτη, μέ τά κατάμαυρα μαλλιά σου λυτά ὡς τό γόνατο - τά χτενίζεις ἀφηρημένα, συλλογισμένη. Τό μάτι σου μενεξελί σά νά ψάχνει κάτι πίσω ἀπ' τόν κατρέφτη, περ' ἀπό τήν κάμαρα καί τό σπῆτι μας, κάτι πού τρέχει στό δρόμο, στούς δρόμους,

έξω στο μεγάλο κόσμο... Τί συλλογιέσαι τάχα; Προσπαθώ να μαντέψω, κουλουριασμένη στη γωνιά μου· με τρομάζουν οι έγνοιες σου, άγνωστές μου, παίρνουν άπειλητικά σχήματα μέσ τό μισόφωτο. Άρπαγές αίφνιδίες, θρέφη πού σκούζουν - τά σφάζουν ζωντανά, τά κλείνουν σέ θαρέλια μέ καρφιά... κυλάνε τά θαρέλια, τρέχει τό αίμα πηχτό... Τά βάλανε στό φούρνο. Ένα μεγάλο μπακιρένιο ταψί μέ πατάτες ροδοψημένες κι από κάτω κρέατα παιδικά. Οί Σενεγαλέζοι! Παμφάγος κρότος δοντιών. Άπύθμενα στόματα μέ γλώσσα πλατεϊά κατακόκκινη, χρώμα νίσοφαχτης σάρκας άσπαίρουσας. Έτσι πλάθονταν τά όνόματα κ' οι λέξεις στό μυαλό μου, πρωτάκουστες τότε, μπαίναν στόν κόσμο μου φορτωμένες μιάν ύλη πηχτή, ζυμωμένη μέ ήχους, χρώματα, όσμέσώματα μέ όγκο, πού άλλαζανε σχήματα, μικραίναν, μεγαλώναν, φουσκώναν ή ζαρώναν από μόνα τους, δέν μπορούσα να σταματήσω τίς μεταμορφώσεις τους μέ κανένα τρόπο. Έκλεινα τά μάτια μου, γύριζα τό κεφάλι μου άλλοϋ, καμωνόμουν πώς δέν τίς είχα ακούσει ποτέ τίς ύλικές λέξεις, κι αυτές τρυπώναν άνήξερά μου κάπου και παραμόνευαν να χυμήξουν άπάνω μου. Σάν τήν φωτιά, ξεκινημένη κάποιες ύχτες από τό γραφείο του πατέρα μου. Λαμπάδιαζε ξάφνου τρώγοντας τά βιβλία, χυνόταν κατά τήν κάμαρά μου γλειφοντας μέ χίλιες γλώσσες τό πάτωμα κι όρθωνόταν μπρός στό παιδικό μου κρεβάτι, έτοιμη να μέ χάψει. Άλλά δυό χέρια ρίχνανε πάντοτε τή σωτήρια γέφυρα, μέ σήκωναν ψηλά κ' ή γνώριμη φωνή σιγοτραγουδοϋσε : «Ήτανε όνειρο!» Έτσι ξεγελοϋσαν τόν ύλικό μου κόσμο οι μεγάλοι, άκόμη και τή φωτιά, πού χανόταν κάτω από τά βλέμματά τους, άνύπαρκτη.

Κι ό καλόγερος εκείνος; Έχει παρουσιαστεί στό άνοιγμα τής πόρτας. Πίσω του τό σκοτάδι του διαδρόμου πνίγει τό πορφυρόχρυσο ύφαντό παραπέτασμα στό βάθος και τήν κόκκινη μπορντούρα του χαλιού. Τό διάχυτο άχνοκίτρινο φέγγος του καντηλιού φωτίζει μόνο τήν όψη του νυχτερινού έπισκέπτη. Ράσο κατάμαυρο μ' έναν όλόσωμο όσπρο σταυρό στη μέση. Κοντόπαχος με μάτια σθηστά. Φαίνεται τό άσπράδι τους μόνο. Τόν βλέπω και παγώνω. Κι έσύ ξυπνημένη απότομα, ίσως από τή βουθή μου έπίκληση, άνασηκώνεσαι στό κρεβάτι, στηριγμένη στόν άριστερό σου άγκώνα, και φωνάζεις, μέ τό δεξί σου χέρι τεντωμένο να τόν διώξει - τό καντήλι τριζοτρεμοσθίνει, θά πνιγεί τό λουμί του και θά μείνουμε μόνες στό σκοτάδι. Μά ή φωνή σου άλεξίτρομη μās προστάτεψε. Ό καλόγερος άφανίζεται. Τά πράγματα παίρνουν τή γνώριμη όψη τους, καταλαγιάζουν ήσυχασμένα. Γλιτώσαμε. Ό καλόγερος, όμως κρεμάστηκε μέ μακρύ σχοινί από πανύψηλο στύλο και στριφογυρίζει ακατάπαυτα μέ τά μάτια του πάντα σθηστά. Δέ θυμάμαι πιά πότε χάθηκε για πάντα τό φάσμα του. Ή τωρινή μου μνήμη τ' άνασύρει αυτόθέλητα από τήν άνυπαρξία - για να τό πεί μέ τά λόγια. Μ' όλο τους τό ύλικό βάρος.

Οί Σενεγαλέζοι πάντως είχαν σταθεί μπροστά μου όλόζωντανοι. Ένα πανύψηλο ζευγάρι, ντυμένοι τή γραφική έθνική τους φορεσιά, μέ καλπάκι κεντημένο στό κεφάλι. Καπνίζαν κάτι μακριές ξύλινες πίπες, σιωπηλοί, στημένοι εκεί στό έμπα του ποταμόπλοιου, στην όχθη του βραδινού Νείλου. Δέν ξεχώριζες τόν άνδρα από τή γυναίκα. Άρρενωπή κι αυτή, μόλις πού κόλπωνε τό στήθος της τό κεντημένο φόρεμά της. «Λαιστρυγόνες», σκέφτηκα, καθώς άντάλλαζα χειραψία μαζί τους. Άντιπροσώπευαν τό άπελευθερωτικό κίνημα του τόπου τους στό Κάιρο. Ήταν κι άλλοι πολλοί συναγμένοι εκεί αγωνιστές τής έλευθερίας άπ' όλα τά σημεία τής μαύρης Άφρικής - προσκαλεσμένοι τήν βραδυά εκείνη του ήγέτη της Χουσής Άκτής.

— «Μάο - Μάο! Καννίβαλοι!» τὰ λιγμά εύκίνητα σάν αίλουροι πλάσματα μέ τό πορτοκαλί ίμάτιο ριγμένο διαγώνια στόν ώμο, τὰ πέδιλα στ' άλαφριά πόδια. Χορεύαν, σχεδιάζοντας στήν άρχή μέ περίσκεψη τά σχήματα, ώσπου ή μονότονη επίμονη επίκληση άπό τά μουσικά όργανα πέρασε στά μέλη τους, ζωντάνεψε ή κίνηση γρηγόρεψε ό ρυθμός, ένας άέρας συνεπήρε τά σώματα, δονούμενα σάν χορδές πού τίς κρούουν μαγικά δάχτυλα. Ό γύρω κόσμος έπεσε στήν άφάνεια, καί κεί μέσα στόν όρχούμενο κύκλο σά νάχε έπιφανεί ό πανάρχαιος Διόνυσος καί χόρευε μαζί τους. Οι καλεμένοι Εύρωπαίοι χειροκρότησαν τό «θέαμα συγκαταθατικά - άμέτοχοι.

- Μόλις άκούστη τό τάμ - τάμ ξαναγύρισαν στήν πρωτόγονη φύση τους... Έλεύθερος λαός; Αύτοί; Οι «άγριοι»; «Καί καταβρόχθιζαν μέ μάτια βοϊδίσια τά γευστικά έδέσματα, πού τούς προσφέραν οι «άγριοι». Ένωσα πάλι μιά βαθειάν άπόκρουση γι' αυτούς τούς χορτασμένους γαστρίμαργους Εύρωπαίους, τά ξανθά δίποδα του Βορρά-όπως τότε στή Ραγκούν, πού εύχόμουν, πιασμένη μέσα σ' ένα δίχτυ σκοτεινά βλέμματα των Βιρμανών, ποτέ νά μήν ξασπρίσει τό δέρμα μου, μαύρο του ήλιου, καί μέ μπερδέσουν οι ντόπιοι μέ τούς άφράτους Όλλανδούς, πού είχανε πρόσωπα σάν τά τυριά καί τά βούτυρα του τόπου τους.

Ό πυρομάλλης Γάλλος χωρικός, πού βρέθηκε ταξιτζής στό Παρίσι, έχει νά μου πεί σημεία καί τέρατα, καθώς του δίνω τή διεύθυνση: όδός Quatrefages. — «Τί όνομα-μυστήριο!» θαυμάζει.Κ' έγώ, μέ μανία διδάχου: «Ένας φυσιοδίφης κι ανθρωπολόγος. Τό φάγαν οι ανθρωποφάγοι.» Καί του έξηγώ τή σύνθετη έλληνική λέξη.«Άνθρωποχάφτες!» έπαναλαμβάνει σέ λαϊκά γαλλικά, σά γιά νά χωνέψει τό νόημα. Γυρίζει άπότομα κατά τό μέρος μου, παρατώντας σχεδόν τό τιμόνι: «Ξέρετε έδω στήν παραφή του Παρισίου», όνομάζει μιά πολύ γνωστή συνοικία, «ύπάρχει ένας καταυλισμός Νέγρων. Τρώνε μικρά παιδιά. Βρήκανε τά κοκαλάκια τους...» Ίδου λοιπόν οι μυθικοί Σενεγαλέζοι, ξαναζωντανεμένοι, στά καλά καθούμενα. Μέσα στό χοντρό καύκαλο του Γάλλου χωρικού, τά τέρατα των παιδικών τρόμων. Του έξηγώ: «Στόν τόπο μου κάποτε, στόν πρώτο παγκόσμιο πόλεμο είχαν σταθμέψει άγγλογαλλικά στρατεύματα, τής Άντάντ, κ' ή αντιπολίτευση, πού συμπαθούσε τή Γερμανία του Κάιζερ είχε σπείρει κάτι παραμύθια γιά σφαγές καί φάγμα μικρών παιδιών άπό στρατιώτες τής γαλλικής αυτοκρατορίας, γιά νά δυσφημήσει τόν ντόπιο φιλελεύθερο φιλοσύμμαχο πρωθυπουργό καί τή Συμμαχία. Μήν πιστεύεις τέτοια παραμύθια. Ψάξε νά βρεις πίσω τους κρυμμένα συμφέροντα τής πολιτικής αντίδρασης...» Ό πυρομάλλης χοντρονόσης κουνάει μόλις τό κεφάλι του, κι άρπάζεται άπό ένα βολικό σωσίβιο, γιά νά ξεφύγει τό επίμαχο θέμα: «Είστε Άθηναία; Άκουσα μιά διάσημη συμπατριώτισά σας, τή Μούσχουρη. Τί φωνή! Είμαι θαυμαστής της, ξέρω τά τραγούδια της όλα...» Ή φωνή του ήχει μονότονα, δέν άκούω πιά τά λόγια. Μέσ στήν καρδιά του Παρισίου μου γνέφει τυλιγμένο τήν άλαφριά σταχτιάν όμίχλη ένα γνώριμο φάντασμα χλευαστικά: «Τά σκιαχτρα ζοϋν καί βασιλεύουν. Μή ζητάς νά τά ξορκίσεις! Άδύνατον των άδυνάτων!»

Ήρώ Λάμπρου